

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR : PETRE BORSȘ

APARE ODATĂ PE
SĂPTĂMÂNĂ

PROPRIETAR : I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an 30 Lei
Pe 6 luni 16 »
Pe 3 luni 8 »

Studentii plătesc pe jumătate
Pentru străinătate se adaugă portul

Pentru inserții și reclame a se adresa la administrație

REPRODUCȚIA INTERZISĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCURESCI

91, — Oheul Dâmboviței — 91.

Vis-à-vis de Palatul Justiției

Un număr vechi 2 Lei

 Cine primește două numere consecutive din acest ziar se consideră ca abonat.

SUMAR

PROCESUL STURDZA-GORCIACOFF: Concluziunile puse înaintea Curții de Casație, de către d-l procuror general G. Filitti, în procesul dintre principele Gr. M. Sturdza cu frații săi: principele Dimitrie M. Sturdza și principesa Maria Constantinovici Gorciacoff. — INFORMAȚIUNI.

PROCESUL STURDZA-GORCIACOFF

Concluziunile puse înaintea Curții de Casație, de către d-l procuror general G. Filitti, în procesul dintre principele Gr. M. Sturdza cu frații săi: principele Dimitrie M. Sturdza și principesa Maria Constantinovici Gorciacoff.

Credem și suntem siguri, că facem o deosebită plăcere cititorilor noștri comunicându-le savantele concluziuni ce d-l procuror general G. Filitti a pus înaintea Secțiunii I a Curții de Casație, în interminabilul proces Sturdza-Gortceacoff. D. Filitti a tratat cu mare competență importanta și ardețoarea chestiune de a se ști dacă *«hotărârile instanțelor judecătorești streine au sau nu putere de lucru judecat la noi în țară»*.

Iată aceste concluziuni :

După încetarea din viață a fostului Domn al Moldovei Mihail Sturza, ivindu-se neînțelegeri între moștenitorii săi, în privința patrimoniului rămas în urma autorului lor comun, a intervenit între dânsii o tranșacțiune, numită pact de familie, prin care tranșacțiune s'a regulat în mod definitiv partiagiul averii rămase la moartea lui Vodă Sturza. Prin această tranșacțiune, descendenții lui Vodă cari s'au aflat lângă dânsul la moartea sa, precum și la moartea soției de a doua a lui Vodă, declarau că nu cunosc să fi rămas vre-o avere de la părintele lor, alta de cât aceea prevădută în pactul de familie, iar de se va mai descoperi și altă avere, se va împărți iarăși egal între toți.

Principele Grigorie, aflând că a rămas de la părintele său mult mai multă avere de cât aceea despre care se vorbește în pact, și că el nu a știut că averea recunoscută prin acest pact de familie ca aparținând Doamnei, nu era de cât a tatălui său, căci titlurile, în virtutea cărora poseda Doamna, erau nule după Codul

Calimach, sub imperiul căruia s'au făcut, și că nu a cunoscut că aceste titluri erau în adevăr nule și că numai prin dol comoștenitorii săi l'au făcut de a consimți la subscrierea pactului de familie, a intentat înaintea tribunalului de Iași, două acțiuni: în contra Principesei Gortceacoff, sora sa consăngeană, și în contra Principelui Dimitrie M. Sturza, fratele său primar, atât personal, cât și ca tutore al fiului său minor Mihail.

Prima acțiune, avea de obiect anularea pactului de familie; prin a doua acțiune, Prințul Grigorie cerea complectarea legitimei sale, atinsă prin liberalitățile excesive ale părintelui său.

Prin deciziunea Curții de Galați, cu No. 69, din 26 Mai 1892, anulându-se pactul de familie, și această deciziune rămânând definitivă prin respingerea recursului făcut în contra ei de adversarii Prințului Grigorie, s'a urmat înaintea Curții de apel din Iași, s'a strămutat de la aceea Curte, la Curtea din București de către Curtea de casație, pentru susținerea legitimei, invocată de Principele Grigorie.

Curtea de apel din București, judecând afacerea, formează masa succesorală, și găsește că legitima Principelui Grigorie este mai mică de cât se cuvine cu 2,428,464 lei, și condamnă pe Principesa Gortceacoff și pe minorele M. D. Sturza, să-i-o plătească cu dobânda legală de 5% pe an, de la intentarea acțiunii până la achitare.

În contra deciziunii Curții de apel, s'a făcut recurs de toate părțile cari au figurat la Curtea de apel, și s'a invocat 4 motive de Principele Grigorie și 9 motive de minorele Sturza.

Motivul care se impune discuțiunii noastre în prima linie este primul motiv invocat de minorele Sturdza, și care are de obiect finea de neprimirea basată pe faptul că pactul de familie (obiectul procesului judecat de Curtea din Galați) coprindea două părți distincte, după cum zice minorele că a susținut însuși adversarul său. Prima parte era relativă la partiagiul de ascendent pe care principele Grigorie a dat mulțămire, a doua parte era relativă la averea așa zisă a doamnei. Că numai această parte s'a anulat prin deciziunea defini-

tivă a Curței din Galați; că deci pactul rămânând în picioare în privința partagiului de ascendent, reclamantul nu mai are dreptul a reclama ceva relativ la acel partagiū.

Dacă lucrul acesta este adevărat, atuncea nu aveți de cât să casați decisiunea Curței de apel, și chiar fără trimetere, căci procesul ce a judecat Curtea din București nu avea obiect, și prin urmare tot ce s'a judecat la Tribunalul din Iași, la 2 Curți de apel și la Curtea de casațiune în două rânduri pentru anularea pactului de familie, a fost ceva platonice, s'a sesizat justiția numai pentru a avea plăcerea Principele Grigorie de a sfărâma pactul de familie, fără să aibă vre-un interes, și justiția țerei s'a prestat la această fantasmă.

Dar oare așa să fie?

Domnilor, acest motiv este aproape identic cu motivul invocat de minorele Sturdza, cu ocaziunea recursului contra decisiunii Curței din Galați.

Cu ocaziunea aceluī recurs primul motiv suna asi-fel:

«Curtea din Galați a comis exces de putere, a denaturat acțiunea, și există contrarietate între dispozitiv și considerente, și nu motivează dispozitivul care admite apelul și reformă în totul sentința Tribunalului.

«În adevăr, Curtea în loc de a răspunde la acțiunea de revendicare care făcea obiectul acestui proces, și a decide dacă Principele Grigorie are sau nu are vre-un drept să ia o a treia parte din averea în discuțiune, ea schimbă obiectul cererei și confundând acțiunea de față cu o alta pendinte, acum la Curtea de apel din București, declară că averea revendicată face astă-zī parte din masa succesorală a repos. Vodă Sturdza.

«Pe de altă parte declarând că bunurile Doamnei fac parte din succesiunea defunctului Principe Mihai Sturza, de și recunoaște în considerente că aceleași bunuri au fost valabil legate Doamnei, care le poseda cu drept, Curtea pune în contradicțiune dispozitivul cu considerentele și lipsește dispozitivul de orī-ce motive».

Și în desvoltarea acestui motiv recurentul zicea că de oare-ce Curtea recunoaște legatul de bun, în loc să respingă acțiunea în revendicare, o admite prin considerentele 34, 35 și 36.

Curtea de casațiune însă a respins acest motiv, basându-se pe decisiunea Curței din Galați care zice: că chiar de nu s'ar putea imputa nimic Principelui Dimitrie, totuși întru cât există manopere din partea Principesei Gortceakoff, una din părți, actul încă trebuie anulat pentru tot, căci «*fraus omnia corumpit*».

Că de oare-ce Doamna nu putea deține averea în chestiune de cât cu titlu de legat, succesoriī s'ei au dreptul a prelua legatul din averea ce se revendica dar numai în limitele cotităței disponibile, etc.

Că față cu noul titlu pus înainte de părți ca apărare, reclamantul era în drept a susține și a cere reducerea legatelor și complectarea legitimei atinse, cestiunii a căror judecare le rezervă, pentru că așa au voit părțile.

Că prin urmare, zice Curtea de casațiune, nu se poate susține că dispozitivul decisiunii este în contradicțiune cu considerentele coprinse în decisiune, pentru că ceea ce e coprins în dispozitiv, se justifică prin argumentarea coprinsă în diferitele considerante; că dacă în dis-

positiv nu este coprins ceea-ce este coprins în unele considerante ale decisiunii în privința legatului, nu se poate zice că este contrazicere pentru că precum dispozitivul se aplică și se interpretează prin considerante, ele se și complectează prin considerante cari întru aceasta fac parte integrantă cu dispozitivul, și ast-fel respinge motivul.

Acum că am vădut ce s'a judecat la Galați în această privință, și în mod definitiv, să vedem ce zice Curtea din București asupra motivului invocat astăzi.

Curtea zice că din decisiunea Curței din Galați rezultă că pactul de familie a fost anulat în întregul lui și recunoaște în mod formal dreptul Principelui Gr. M. Sturdza de ași complecta legitima sa cu toate că pactul de familie îi interzicea acest drept; că prin urmare există autoritatea lucrului judecat.

Este aceasta adevărat? Evident că da; căci aceasta rezultă din decisiunea Curței de casațiune prin care s'a respins recursul contra decisiunii Curței din Galați.

Curtea de casațiune spune lămurit că este lucru judecat că Principele Grigorie are dreptul de ași complecta reserva dacă va fi atinsă prin cotitatea disponibilă; și deci are interes de a urmări această acțiune, care, încă o dată, are de obiect reducerea legatului și complectarea rezervei sale.

Aveam dar dreptate să dicem că motivul acesta este identic cu cel din recursul precedent, reprodus, se înțelege, sub o altă formă, dar tot așa de nefondat.

Prin urmare acest prim motiv invocat de minorul Mihail Sturza nefiind fondat, trecem la discuțiunea motivelor de fond.

Domnilor Judecători,

Este incontestabil că motivele ce presintă un interes care să merite onoarea unei discuțiuni serioase înaintea supremei Curți, sunt motivele I și II din recursul Principelui Grigorie Sturdza, și II și III din recursul minorelui Sturdza.

Cele-l'alte motive nefiind de aceeași importanță juridică, nu voi lua preciosul timp al Curței spre a le discuta în detaliū, căci unele de și presintă cestiuni de drept, dar nu cer de cât o verificare din partea Inaltei Curți ca să se vadă dacă pot atrage casarea decisiunii, altele, și cele mai multe, sunt relative la aprecieri de fapte, ce scapă censurei Inaltei Curți; de exemplu: prin motivul IV, Principele Grigorie, se plânge că Curtea nu a ținut în seamă la formarea masei și zestrea dată de Vodă la căsăloria Principesei Brâncoveanu; ce răspunde Curtea? Curtea zice: toate probele ce s'au adus, nu au fost suficiente ca săi formeze convingțiunea că s'a dat zestre, și mai cu seamă cât s'a dat, ca să se știe care este suma adevărată de adăogat la masa succesorală. Or, aceasta este o apreciere în fapt, ce scapă censurei Inaltei Curți.

Un alt exemplu din recursul minorelui Mihail Sturdza: Prin motivul IX, minorul se plânge că Curtea nu a admis o a doua expertisă pentru constatarea tăerei pădurilor după moșiile Cristești, Miroslăvești, etc. Ce sunt aceste expertise? Art. 211 din procedura civilă zice: «Când judecătorii, spre a se lumina, vor găsi de cuviință a avea părerea unor experți, vor însemna experții și obiectele asupra cărora au să și dea opiniunea»

Iar art. 221 adăoga: «Dacă judecătorii nu sunt destul de luminați printr'un întei raport de experți, ei pot ordona ca să se facă un al doilea raport» etc.

Aceste articole aparțin Secțiunei a III-a de sub titlul X, procedura civilă intitulat: «Despre procedurile preparatoare și probatoare în general»: or, art. 159 se exprimă ast-fel: «In toate casurile în cari fondul procesului nu se poate judeca îndată, judecătorii pot să ordone, într'un mod preparator și probator, raporturi de experți» Dar art. următor 160 adaogă că; judecătorii nu sunt legați prin aste ordonanțe preparatorii săi prin consecințele lor, afară de ceea-ce se zice pentru jurământul judiciar, deferit unei părți. Din prescripțiunea acestui articol rezultă că, chiar de ar fi mulțumit pe minor prima expertisă, judecătorii puteau a nu o lua în seamă, ceea-ce denotă că procedurile acestea preparatoare sunt lăsate la facultatea judecătorilor, și aprecierea lor scapă censurei Curței de casațiune.

Deci, în privința motivelor IV și V din recursul Principelui Grigorie Sturdza, și IV, V, VI, VII, VIII și IX din recursul minorului Sturdza, ne referim cu totul la jurisprudența Curței, și venim la motivele cari, precum am zis, merită onoarea unei discuțiuni serioase.

Primul motiv al Principelui Grigorie Sturdza este greșita aplicare a autorității lucrului judecat.

Recurentul ceruse Curței de apel, ca la formarea masei successorale să se adaoge suma de 53 milioane; reduce în cursul instanței la 37 de milioane, ce densusul pretindea că au fost sustrate de comostenitori săi la moartea tatălui, și Curtea de apel respinge cererea și primește finea de neprimire, invocată de minorele Sturdza, pentru că ar exista lucru judecat, precum rezultă din hotărârile Tribunalelor franceze, înaintea cărora recurentul introdusese aceiași acțiune.

Domnilor judecători, vorbesc numai de autoritatea lucrului judecat, iar nu și de litispendența prevădută în acest motiv, pentru că litispendența privește numai pe Princesa Gortceacoff, iar pe minorele Sturdza nu privește de cât autoritatea lucrului judecat.

Ei bine, să vedem cum argumentează Curtea în privința acestui punct.

Curtea, după ce prin considerantul 28 asază adevăratele principii ce guvernă materia, căci iată ce zice prin acest considerant: «Considerând că puterea executivă a unei hotărâri judecătorești, în numele căreia se dă justiția, expirând la limitele teritoriului său, și în vederea respectului independenței națiunilor și a suveranității Statului nostru asupra teritoriului său, legiuitorul, prin art. 374 procedura civilă, a dispus că hotărârile judecătorești străine nu se vor putea executa în România de cât în modul și limitele cum și hotărârile judecătorilor din România se execută în acea țară, și după ce vor fi declarate executorii de către judecătorii competenți români»; apoi, prin considerantul următor, 30, zice că autoritatea lucrului judecat este o autoritate de fapt, care constituie un titlu opozabil, în toate localitățile, părții condamnate.

Din citirea tuturilor considerantelor deciziunei asupra acestui punct, rezultă că Curtea de apel, cu mare repeziune, a trecut peste o cestiune foarte delicată și foarte

spinoasă, cum sunt aproape toate cestiunile de drept internațional privat.

Să vedem cum stă cestiunea astăzi în dreptul internațional privat, și ne vom convinge imediat cât este ea de delicată.

Iată ce citim în tratatul eminentului jurisconsult, Asser intitulat: «Elemente de drept internațional privat», tradus de D. G. Schina, actualul Prim-Presedinte al Curței de apel din București, pag. 174 § 23, despre executarea hotărârilor streine:

«Hotărârea are două efecte de natură diferită: ea este executorie la trebuința manu militari; rămasă definitivă, ea procură excepțiunea lucrului judecat.

«In ce măsură aceste efecte pot fi recunoscute hotărârilor streine, cestiune delicată, tot d'a-una foarte discutată.

«Fondându-se fie pe curtenia internațională, fie pe argumente de drept, mulți jurisconsulți au susținut, chiar din timpul evului mediu, că hotărârile streine trebuie a fi executate și a da o excepțiune. Inșă practica nu și-a urmat și de fapt forța executorie nu aparține de cât hotărârilor Tribunalelor naționale.

«Aceasta a fost sancționat și prin legislațiune. In Francia prin ordonanta din 1629 unde art. 121 lasă de altmintrelea o îndoială asupra punctului de a ști dacă invaliditatea în Francia, a hotărârilor streine, era generală, sau dacă era admisă numai în favoarea Francezilor.

«Legislațiunile actuale din punctul de vedere al executării hotărârilor străine se pot divide în trei grupuri:

«Unele refuză hotărârilor streine forța executorie sau nu le-o acordă de cât după o revizuire.

«Altele permit judecătorului național de a da executorul fără revizuire, sub oare-cari condițiuni, precum reciprocitatea și constatarea competenței judecătorului străin» (și în nota D. Asser se referă și la art. 374 din procedura română).

«După un al treilea sistem în fine executorul contra reșnicolilor este refuzat și încuviințat contra străinilor».

In memoriul minorului, la pag. 81, se zice că majoritatea autorilor, cari au scris asupra materiei, stabilesc o distincțiune între recunoașterea autorității lucrului judecat ce s'ar recunoaște de plano și executarea hotărârei. Și apoi adaogă recurentul: «cu drept cuvânt D. Pascal Fiore numeste sistemul preconizat de acești autori: certamente il più rationale et il più liberale.»

Iată ce zice D. Asser în privința acestui sistem, op. cit.: D. Fiore menționează un al patrulea sistem care distinge între execuțiune, care va fi acordată cu oare-cari reserve și recunoașterea lucrului judecat. El numeste acest sistem: «certamente il più rationale et il più liberale». Nu știu însă că acest sistem să fie admis prin vre-o legislațiune actualmente în vigoare.

Și la Nr. 90 D. Asser adaogă: «de mult timp se ce e o reformă, mai cu seamă în țările unde domnește sistemul excluderei mai mult sau mai puțin absolută. In lipsă de legi generale, această reformă trebuie făcută prin mijlocirea tratatelor internaționale și aceasta cu atât mai mult cu cât în țările din al doilea grup forța executorie a hotărârilor streine depinde mai adesea ori de reciprocitate».

Același lucru citim și în Haus «Du droit privé qui regit les étrangers en Belgique» pag. 351: «Ces principes, que l'ancienne doctrine considérait comme élémentaires, auraient du passer dans la pratique, dans les usages des nations, dans le droit des gens. Et cependant il s'est produit trois sortes de législations ou d'usages: celle qui n'admet pas la force de la chose jugée en pays étranger alors du moins qu'un regnicole est en cause; celle qui l'admet; et celle qui subordonne l'effet de la chose jugée à la condition de la réciprocité, c'est-à-dire à la condition que les tribunaux de l'Etat dans lesquels le jugement a été rendu, fassent également exécuter les décisions émanées des juges de l'Etat dans lequel l'exécution est réclamée».

Același lucru citim și în Felix, § 331 și următorii.

Deci, cestiunea nu este din acelea peste cari se poate trece ușor.

Curtea, prin considerantul 32, întru cât privește o hotărâre judecătorească străină, face distincțiune între autoritatea lucrului judecat și forța executorie, precum am văzut că a făcut și minorele Sturdza, prin memoriu său, dar fără să ne spună ce înțelege prin această distincțiune adăogă că autoritatea lucrului judecat trebuie acordată de plano.

Este adevărat că autoritatea lucrului judecat este efectul hotărârei ca hotărâre, pe când puterea executorie este relativă la executarea hotărârei, va să dică, este relativă la un act posterior hotărârei și se petrece în țara unde se cere executarea, în speța noastră, în România, și după regulile generale ale dreptului ginților ori-ce faptă a omului este supusă legei locului unde se produce. Iată ce este distincțiunea de care vorbește Curtea prin acest considerant 32, dar distincțiunea aceasta nu desleagă cestiunea.

Noi nu tăgăduim în principiu că Tribunalele noastre trebuie să respecte autoritatea lucrului judecat a hotărârelor date de Tribunalele streine, dar cu condițiunea sine qua non al dreptului de reciprocitate prevăzut prin art. 374 procedura noastră civilă; și atunci ne întrebăm când este vorba de o hotărâre pronunțată de Tribunalul unei țări streine care nu respectă autoritatea lucrului judecat a hotărârilor Tribunalelor noastre, așa că refuză titlul executoriu până nu va judeca din nou procesul, noi, față cu această țară, trebuie să renunțăm la avantajul reciprocității ce ne conferă art. 374, și să respectăm totuși autoritatea lucrului judecat a hotărârelor Tribunalelor acelei țări? Pare-mi-se că ar fi și contra interesului naționalilor noștri, și în contra demnității suveranității noastre naționale, ca Stat independent și de sine stătător. Apoi, Domnilor, în Franța este încă și azi în vigoare art. 121 din ordonanța din 1629, cu toate că a scris D. Weiss și toți câți sunt de opiniunea sa, căci iată ce dică Merlin la cuvântul *jugement* și la cuvântul *souveraineté*.

Merlin, Verbo Jugement, § VIII, p. 773:

«Les tribunaux français prononcent toujours et doivent toujours prononcer par jugement nouveau quand on leur demande la permission d'exécuter en France un jugement rendu en pays étranger contre un français, parce qu'alors il n'y a encore rien de jugé aux yeux de

la loi, et que la requête en permission d'exécuter équivalait à une action nouvelle».

Asemenea la Verbo Souveraineté, § VI, pag. 403, Merlin dică:

«En France, les jugements rendus en pays étrangers contre des Français ne peuvent être revêtus d'aucun pareatis; ils étaient considérés comme non existans; les parties qui les avaient obtenus, ne pouvaient en faire aucun usage: il fallait qu'ils vinsent par nouvelle action, comme si rien n'eut été décidé dans les juridictions étrangères».

Și venind la cestiunea de a se ști dacă codul civil și procedura civilă a adus vre-o modificare în privința aceasta, și anume art. 2123 codul civil și 546 procedura civilă, Merlin dică: «Sans doute nous devons conclure de leur silence, qu'ils se réfèrent au principe que l'art. 121 de l'Ordonance de 1629 avait consacré dans notre ancienne législation, etc».

Dar s'a dis că Merlin a scris cu jumătate secol în urmă, și dacă trăia azi, era să fie de opiniunea lui Weiss, cu toate că intimatul a invocat o hotărâre tot așa de veche, dată cu 60 și mai bine de ani în urmă.

Ei bine, să cităm și jurisconsultii moderni, și din cei mai autorizați. Iată, în adevăr, ce citim în Aubry et Rau, Vol. VIII, § 769 ter:

Des effets que produisent en France les jugements émanés des tribunaux étrangers.

«Les jugements rendus, en matière contentieuse, par des tribunaux étrangers, ne jouissent point en France, en principe et par eux-mêmes, de l'autorité de la chose jugée. Tant qu'ils n'ont pas été déclarés exécutoires par un tribunal français, ils ne peuvent être invoqués en France, ni à l'appui et comme titre légal d'une demande nouvelle, ni pour repousser, sur le fondement de la chose jugée, une demande ou une exception tendant à remettre en question l'existence ou la non existence des faits ou des droits sur lesquels ces jugemens ont prononcé».

«En ce qui touche l'office du juge français, saisi d'une demande tendant à faire déclarer exécutoire en France un jugement étranger, il faut distinguer entre l'hypothèse où ce jugement a été rendu contre un français, et celle où il a été prononcé contre un étranger».

«Lorsque le juge français est appelé à déclarer exécutoire un jugement rendu à l'étranger, contre un français, au profit, soit d'un étranger, soit même d'un français, et que la partie condamnée demande à débattre de nouveau ses droits, il est légalement obligé de procéder à la révision de ce jugement, c'est-à-dire, d'examiner la valeur du dispositif, sous le double rapport de l'appréciation des faits et de l'application des règles du droit, et de le réformer le cas échéant. Il importe peut à cet égard que le français, qui a succombé devant un tribunal étranger, y ait procédé comme défendeur ou comme demandeur» și în notă dică că reclamantul poate să fie silit de circumstanțe a se adresa tribunalelor străine, fără cuget de a renunța la tribunalele țerei sale.

Acum iată și jurisprudența francesă.

Sirey, Lois et arrêts pe 1853, pag. 94—95. Citesc numai speța:

«Le français qui cite son débiteur étranger devant un tribunal étranger, ne renonce pas par cela seul et né-

cessairement au droit que confère l'art. 14 du Code Napoléon de le citer devant les tribunaux français.

«Un jugement rendu en pays étranger n'a en France l'autorité de la chose jugée qu'autant qu'il y a été rendu exécutoire».

Această speță într-o decisiune mult mai recentă, tot în Sirey, pe 1872, pag. 174 :

«Le français qui cite son débiteur étranger devant un tribunal étranger ne renonce pas par cela seul et nécessairement au droit que lui confère l'art. 14 du code civil de le citer devant les tribunaux français.

«Un jugement rendu en pays étranger n'a en France l'autorité de la chose jugée qu'autant qu'il y a été rendu exécutoire».

Aceasta fiind legea franceză, doctrina și jurisprudența ei, este evident că Franța neacordându-ne reciprocitatea prevădută de art. 374 al procedurii noastre civile, și neavând un tractat cu această națiune în această materie, nu putem acorda sentințelor Tribunalelor sale un avantajii ce ea refuză sentințelor Tribunalelor noastre. Și noi trebuie să ținem la acest avantajii, cum țin și alte țări civilizate; iată ce dice Foelix în această privință, vol. II, pag. 49, Nr. 328 : *Traité de droit international privé* :

«Le principe posé par les auteurs cités a été adopté par les lois ou par l'usage de la majeure partie des nations européennes. Il faut chercher le motif de cette adoption d'un principe commun, non pas dans des théories à priori, mais dans des considérations de bonne amitié (comitas) d'utilité et de convenance réciproque (ob reciprocam utilitatem) qui ont déterminé les nations à se départir de la rigueur du droit. C'est pourquoi aussi, dans les états dont nous parlons on exige, outre les trois conditions énoncées ci-dessus, celle de la réciprocité; et même on regarde cette dernière condition comme la principale de l'exécution des jugements étrangers».

Și apoi, Domnilor, se dice tot-d'a-una că România este Belgia orientului, apoi să o imităm pentru ca legenda să fie adevărată. Or, iată ce citim relativ la punctul acesta în opera lui Haus : *Du droit privé qui regit les étrangers en Belgique*, pag. 357 :

«La justice belge doit refuser encore l'exécution pour les jugements rendus en France et pour lesquels il faut suivre l'arrêt du 9 Septembre 1814 qui porte : «Art. 1. Les arrêts et les jugements rendus en France, et les contrats qui y auront été passés, n'auront aucune exécution dans la Belgique. Art. 2. Les contrats y tiendront lieu de simple promesse. Art. 3. Non-obstant ces jugements, les habitans de la Belgique pourront de nouveau débattre leurs droits devant les tribunaux qui y sont établis, soit en demandant, soit en défendant». Cet arrêté, dirigé contre la France comme mesure de rétorsion à l'égard de l'art. 121 de l'Ordonnance de 1629 qui regit ce pays, permet non seulement aux Belges, mais à tous ceux qui sont domiciliés en Belgique, de débattre de nouveau leurs droits comme entiers, de sorte que la décision du juge belge qui intervient sur les débats n'est pas un ordre d'exécution d'un jugement étranger, mais un nouveau jugement sur le fond du procès, entièrement soumis aux lois belges, y compris celles sur la compétence».

O ultimă dovadă despre importanța și gingășia acestei cesiuni o găsim în actele conferinței de la Haga din Septembrie 1893, partea I, și anume în memoriul prezentat conferinței de guvernul reginei Țărilor-de-Jos.

Iată ce citim la pag. 6 :

«À plusieurs reprises des négociations diplomatiques ont été entamées dans le but de faire adopter par plusieurs États une solution uniforme des conflits de droit et d'établir entre ces États ce qu'on pourrait appeler une *union judiciaire*.

«En 1874, le gouvernement des Pays-Bas proposa la réunion d'une conférence de délégués pour préparer la réalisation de ce vœu, en prenant pour point de départ l'exécution internationale des jugements.

«Cette proposition reçut partout un accueil favorable, mais quelques puissances, tout en se déclarant sympathiques au projet se virent néanmoins empêchées par des considérations d'une nature spéciale d'accepter l'invitation à la conférence, qui par conséquent ne put avoir lieu».

Domnilor judecători,

În anul trecut la 24 Februarie, D. Ministru al justiției din acea epocă, prin adresa No. 3375, 'mă-a făcut onoarea a mă înștiința că a întocmit o comisiune compusă din d-nii G. Schina, președintele Curții de apel din București, și P. Missir, profesor la facultatea de drept din Iași, și de sub-semnatul, pentru a ne da avisul în privința condițiilor propuse de guvernul Țărilor-de-Jos, spre a încheia cu România o convențiune spre a stabili niște reguli comune, în privința mai multor materii de drept internațional privat, relative la procedura civilă.

Art. 11 din această convențiune cerea a nu se supune cauziunii *judicatum solvi* naționalii Statelor contractante, cari ar fi reclamantii sau intervenienții înaintea Tribunalului acestor State.

Discutând acest punct, diceam onoraților mei colegi: este adevărat că România nu câștigă nimic prin dispozițiunea acestui articol, căci foarte puținii români intentează procese în străinătate, pe când înaintea Tribunalului noastre o mulțime de străini, intentează procese mai în toate Țările, precum austro-maghiari, greci, turci, sârbi, bulgari etc. Dar mai diceam, că de oare-ce cerem și avem dreptul a figura printre națiunile civilizate, trebuie să cedăm și în privința art. 11.

Astă-dă 'mă permit a adăoga, să nu mergem prea departe cu concesiunile în detrimentul intereselor noastre.

Putem merge cu curentul modern, și România a dat și dă dovezi că nu rămâne îndărăt cu dezvoltarea sa treptată pe calea civilizațiunii, dar să nu neglijem interesele noastre, și mai ales să ținem sus prestigiul suveranității noastre naționale; căci precum individul este mai stimat și mai respectat, când este gelos el mai înțel de demnitatea sa, tot asemenea și națiunile sunt cu atât mai stimulate și mai respectate, cu cât știu a se respecta ele mai înțel pe ele.

Cosmopolitismul este o școală ce nu convine României. Pentru aceste cuvinte trebuie să admitem de fundat acest prim motiv.

Trecem la cele-lalte motive.

Motivul II din recursul Principelui Grigorie Sturdza și motivele II și III din recursul minorului Sturdza, le vom discuta la o laltă de oare-ce tus-trele aceste motive sunt relative la același obiect.

Prințul Grigorie cerea să se calculeze la masa succesorală pe lângă toată averea așa zisă a Doamnei Smaranda și veniturile acestei averi, iar minorele Sturdza pretindea din contră că veniturile aparțineau Doamnei ca posesoare de bună credință și ast-fel nu trebuiau de loc calculate la masa succesorală.

Curtea a considerat pe Doamna de rea credință de la epoca fie-cărei achizițiunii și până la 1865, iar de la această dată abrogându-se Codul Calimach, și intrând în vigoare actualul cod civil, a considerat-o de bună credință și i-a atribuit fructele.

Ast-fel, Principele Grigorie a invocat în privința acesteia din urmă părți a decisiunii Curței de apel, violarea autorității lucrului judecat, violarea art. 486 și 487 codul civil, și a comis un exces de putere și o grosieră eroare de fapt.

De asemenea minorele prin motivele II și III a invocat violarea § 424—431 și 1696 Codul Calimach și a art. 318 din regulamentul organic, a comis erori grosiere de fapt, nemotivări etc.

Din cele expuse rezultă că Curtea de apel din București a avut straniul merit de a nemulțumi pe toate părțile așa că și unii și alții au atacat cu recurs deciziunea sa.

Să vedem cum a raționat Curtea.

Curtea dice că Doamna Smaranda posedând cu rea credință aceste bunuri, este datoare să întoarcă și fructele lor; această rea credință, Curtea dice că nici nu se mai poate supune aprecierii sale căci există autoritatea lucrului judecat, de oare-ce Curtea din Galați a decis în mod irevocabil că după dispozițiunile Codului Calimach, titlul cu care deținea Doamna averea în chestiune, era o donațiune nepermisă. Că tot Curtea din Galați stabilește în mod formal că Principesa Smaranda cunoștea viciurile donațiunii, adică ale titlului său, în momentul când i se făceau aceste daruri, și ca atare și din acest punct de vedere ea nu a putut dobândi fructele. Că Codul Calimach prin §§ 3 și 426 a admis numai amăgirea de fapt, conform principiilor dreptului roman iar nu și amăgirea de drept; iar donațiunile fiind făcute sub Codul Calimach, Doamna nu poate invoca eroarea de drept; că chiar de i-ar fi permis să invoace și eroarea de drept, ei îi incumbă sarcina probei și aceasta nu a făcut-o.

După niște asemenea premise, orî-cine este în drept să se aștepte la concluziunea că fructele trebuiesc restituite pe tot timpul posesiunii Doamnei Smaranda, dacă nu a intervenit la fie-care dată a percepțiunii acestor fructe fapte de natură a schimba situațiunea posesoarei și a o face să creadă că a putut deveni de bună credință.

Ei bine nu! Curtea, pe de o parte consideră pe Doamna de rea credință, și o obligă să restituie fructele numai până la anul 1865, când a fost înlăturat Codul Calimach și înlocuit cu noul Cod civil; iar de la această epocă, și fără să intervină nici un fapt nou, o consideră de bună credință și o apără de această obligațiune. Concluziune cu totul neașteptată, rezultat ne mai pomenit

(după cum se exprimă însuși minorele Sturdza la pag. 37 a memoriului său) că o stăpânire începută de rea credință poate să se transforme în stăpânire de bună credință fără ca vre-un fapt nou să survie care să schimbe starea psihologică a Doamnei, ci numai prin modificarea legii scrise.

Curtea ca să ajungă la acest straniu rezultat argumentează ast-fel:

«Considerând în specie (considerantul 119) că apreciând modul cum a fost făcute donațiunile Principesei Smaranda, persoana care i le-a făcut, și pozițiunea lor socială, rezultă că dânsa a avut cuvinte temeinice pentru a crede în existența titlului său, și a avea o opinie eronată în drept asupra lui. Că ast-fel fiind, Principesa Smaranda fiind de bună credință, fructele ce a perceput de la 1 Decembrie 1865 și până în momentul chemării sale în judecată îi aparțin».

Vrea să dică, Curtea se bazează pe oare-cari fapte ce a putut induce în eroare credința Doamnei despre dreptatea posesiunii sale în legea nouă. Dar aceste fapte pe cari se bazează Curtea prin considerantul 119 nu sunt noi; ele existau încă din momentul achizițiunii fie-cărui bun și totuși aceste fapte nu a fost suficiente pentru aceeași Curte ca să facă pe Doamna posesoară de bună credință, și mai înainte de 1865, în cazul în care i-ar fi fost permis să invoace eroarea de drept! Și aceleși fapte numai din cauza promulgării noului cod civil a transformat pe Doamna în posesoare de bună credință!

Apoi dacă Doamna Smaranda avea iluzii, justificate, despre pozițiunea soțului său, pe când se afla pe tronul Moldovei, și când tot atunci i-a făcut donațiunile, de bună seamă barometrul acelor iluziuni a trebuit să scază în mod simțitor la 1865, căci la acea epocă pozițiunea socială a soțului devenise mai modestă, căci părăsise de mai mulți ani tronul și se stabilise în streinătate. Așa că dacă aceste fapte nu a fost de natură a întări credința Doamnei despre dreapta ei posesiune pe când soțul ei se afla pe tronul Moldovei, cum a putut aceleși fapte să-i întărească credința mai târziu? Rămâne dar neînțeleasă în rațiune argumentarea Curței în această privință. Și în adevăr, faptele fiind aceleși de la început, Doamna sa era de rea credință pe tot timpul cât a posedat averea, de oare-ce nici un nou fapt nu a intervenit, sa era de bună credință așa că distincțiunea făcută de Curte între aceste două epoce este cu totul gratuită.

Domnilor judecători,

În combaterea făcută de minorele Sturdza acestui motiv, întru cât a fost invocat de Principele Grigorie și în susținerea aceluiași motiv, întru cât a fost invocat de dânsul, s'a făcut iarăși teoria donațiunilor dintre soți în dreptul roman și în dreptul Calimach, și același lucru s'a făcut de Principele Grigorie prin combaterea motivului invocat de adversarul său. Noi nu vom urma această cale, mai întâi pentru că teoria prohibițiunii donațiunilor dintre soți în dreptul roman și Codul Calimach, am făcut-o prin concluziunile noastre, scoase în broșură, și luate cu ocaziunea recursului făcut de minorele Sturdza în contra decisiune

Curței de Galați; și acolo era locul a se face aceste discuțiuni. Astăzi însă, în urma respingerei recursului contra deciziunii Curței de Galați, lucrul s'a simplificat mult, căci rămâne în picioare teoria admisă de Curtea din Galați, consfințită prin deciziunea Curței de casațiune, și ast-fel este inutil a se mai repeta astăzi tot ce s'a zis și scris în privința aceasta. Și în adevăr, deciziunea Curței din Galați s'a basat pe presumpțiunea muciană (§ 1695 Codul Calimach), pentru a declara că averea Doamnei nu era a ei, ci a soțului; și noi astăzi nu putem primi o altă interpretare a § 1695, de cât aceea dată de Curtea din Galați, pentru că încă o dată este lucru judecat.

A repune deci în discuțiune lucrul acesta, nu numai nu ar fi de nici un folos, dar încă s'ar face o confuziune ce ne-ar depărta de la lumina ce căutăm în soluțiunea acestui motiv de casare, și aceasta numai și numai pentru că recurentul nu vrea să admită că presumpțiunea muciană nu este creată de legiuitorul Calimach numai și numai în favoarea bărbatului.

Or, Curtea din Galați a decis că această presumpțiune este creată și în favoarea rezervatarilor; iată, în adevăr, ce ține Curtea prin considerantul 16: «Considerând că faptele fiind ast-fel, și întru cât e vorba de daruri oprite, moștenitorii, înarmați de presumpțiunea creată în favoarea lor de § 1695, câtă să ia înapoi nu darul, ci chiar lucrurile din opritele daruri», și noi, în concluziunile noastre, am stabilit că presumpțiunea muciană din § 1595 a avut de scop a garanta două deosebite interese: 1° pe bărbat contra turpitudinii femeii sale; 2° pe creditorii bărbatului în contra coluziunii acestuia cu femeia sa, spre a-i frauda, și adăogam că între acești din urmă intră și moștenitorii rezervatari, cari ținând legitima lor de la lege, ei pot ataca faptele autorului lor, întru cât se atinge de rezerva ce le este acordată de lege; și Curtea de casațiune, de acord cu concluziunile noastre, a respins ca nefondat recursul.

E apoi atunci la ce servă să ne obosim mintea, citind modul cum D. Valabrègue interpretează presumpțiunea muciană? Or poate pentru ca să citim memoriul în care la pag. 30, se ține că adversarii săi au modificat, travestit și falsificat înțelesul presumpțiunii muciene, uitând recurentul că tot ast-fel a fost înțeleasă presumpțiunea muciană, atât de Curtea din Galați, prin deciziunea sa, cât și de noi, prin concluziunile luate înaintea Curței de casațiune; și prin respingerea recursului, este învederat că și Curtea de casațiune a admis modul nostru de a vedea.

Ast-fel stând lucrurile, cu drept cuvânt am ține că toată această discuțiune academică nu poate influența soluțiunea ce se cere de la Inalta Curte.

Să venim la cestiunea bune și rele credințe.

Recurentul minorele Sturdza ține că Curtea a păcătuit când a susținut că eroarea de drept nu era permisă în Codul Calimach, și a mai păcătuit nefăcând deosebirea, bălătoare la ochi, între soțul detentor în puterea unei donațiuni, și între un alt detentor ordinar. Soțul donatar deține cu știrea, cu buna învoire, în fața soțului, el percepe fructele, se folosește de ele, fără nici o împotrivire din partea proprietarului, apoi în aceste condițiuni nu se poate concepe rea credință, și deci nu

se poate asimila un ast-fel de detentor cu un detentor ordinar.

Domnilor Judecători,

Aci atrag toată atențiunea D-voastră, căci aci se vorbește și se discută mult, lucruri ce nu sunt de folos spre a se deslega enigma în care ne-a pus Curtea prin decizia sa asupra veniturilor de cari este vorba.

Premisele puse de minorele recurent sunt eronate, căci sunt basate pe fapte neexacte, și deci și conclusia la care ajunge, fatalmente este eronată.

Să vorbim două cuvinte mai întâiu de eroarea de drept în Codul Calimach.

Dacă este adevărat că în materia aceasta călăuza legiuitorului Calimach sunt Basilicalele, lucru ce s'a afirmat și de recurentul minor care acum, ca și la reursul său contra deciziei Curții din Galați, a invocat art. 318 din regulamentul organic, și este netăgăduit că așa este, apoi puțin importă, când vorbim cu Codul Calimach în mână, care era starea lucrului în vechiul drept roman, și care este în codul civil actual, căci este evident că Calimach a avut în vedere ce se prevede în Basilicale asupra cestiunii, și s'a citit Basilicalele și și s'a probat că eroarea de drept nu era permisă pe timpul Basilicalelor, lucru de altmintrelea recunoscut și de autorii invocați de recurent, căci iată ce ține Victor Yseux, reproduc la pag. 49 a memoriului:

«Nous établissons qu'en droit romain aucun titre n'était requis pour être considéré comme possesseur de bonne foi, et que la possession de celui-ci pouvait être fondée sur une simple erreur; que plus tard, au moyen âge, l'erreur de fait seule peut produire cet effet, mais que dans la suite, le code civil, ayant aboli, en général la distinction entre l'erreur de fait et l'erreur de droit, on est revenu à l'idée initiale des Romains etc.»...

Așa dar este ne tăgăduit că art. 426 Cod. Cal. permite numai eroarea de fapt, după cum se deslușeste și în nota 23.

De această opinie este și distinsul profesor de la facultatea de drept din Iași, Dim. Alexandresco: Explicațiune teoretică și practică a dreptului civil român în comparație cu legile vechi, vol. II, pag. 489 nota I, unde citim următoarele:

«Este de observat că, după Codul Calimach, posesorul nu putea să invoace de cât eroarea de fapt: cel ce se amăgește în fapt, ține art. 426, poate să fie stăpânitor în drept, dar însă cu bună credință».

Rămâne dar bine stabilit că în Codul Calimach eroarea de drept nu se cunoștea, cu toate că Curtea ține că chiar de i s'ar fi permis Doamnei a se prevala de eroarea de drept, n'a dovedit-o.

Vin la deosebirea între soțul detentor și un detentor ordinar. Și aci premisa fiind eronată, eronată este și conclusia.

În adevăr, ca să ne dăm seama de ce fel de donațiuni este vorba, trebuie să ne raportăm la genesa acestui proces care este decizia Curței din Galați, prin care s'a anulat pactul de familie; anularea aceasta a dat viață procesului de față, de și se ține că procesul acesta este un proces nou.

Or, Curtea din Galați nu a zis că donațiunile Doamnei erau făcute la lumina zilei, în mod ostensibil, în

care caz evident că buna credință a Doamnei nu putea fi bănuită, ci a zis că erau niște donațiuni făcute în secret, în mod clandestin. Cu alte cuvinte că soțul s'a înțeles cu soția sa ca să treacă pe numele ei această avere spre a o avea în dauna rezervatarilor (§ 1695 Codul Calimach). Deci Doamna a participat la actul ilegal care s'a săvârșit cu știrea ei și cu participarea ei. Și iată de ce Curtea din București zice că Curtea din Galați a stabilit în mod formal că Doamna Smaranda cunoștea viciurile donațiunii, ceea ce a făcut-o posesoară de rea credință.

Apoi în asemenea caz nu se mai poate face distincțiune între soțul deținător și deținătorul ordinar; principiile de aplicat sunt aceleași și pentru unul ca și pentru cel-l'alt și Codul Calimach, după ce prin § 424 și 425 definește ce este buna credință și ce este reaua credință, apoi prin § 428 zice că prin judecătoreasca hotărâre trebuie să se deslege, de este stăpânirea cu bună sau rea credință. Iar § 437 adaugă: «Stăpânitorul cel cu rea credință, dacă prin judecătorească hotărâre, s'a osândit ca să întoarcă lucru străin, se îndatorește să dea împreună și toate folosurile sau veniturile cari au luat dintre acele lucruri în toată vremea stăpânirii sale».

În speța noastră prin judecătorească hotărâre atât a Curții din Galați cât și a Curții din București s'a deslegat și decis că Doamna a cunoscut de la origină viciile donațiunilor făcute ei, în taină, în mod deghizat că deci a posedat cu rea credință, și trebuie să întoarcă fructele; și cestiunea bunei sau relei credințe este o cestiune de fapt ce scapă controlului Curții de casație. O dată ce Curtea din București a decis în fapt că d-na a posedat cu rea credință bunurile din momentul achizițiunii lor pe tot timpul cât a fost în vigoare Codul Calimach, nu mai putea să o transforme în posesoare de bună credință, în noua lege, fără să intervină vre-un fapt nou. (Vezi și Dim. Alexandrescu opera citată vol. II, pag. 478—491).

Din cele ce preced rezultă că întru cât Curtea de apel a condamnat pe moștenitorii Doamnei a suferi să se adauge la masa succesorală și veniturile averei în cestiune, de la data achizițiunii fie căruși bun și până la anul 1865. nu numai că nu a violat §§ 424—431 și 1696 din Codul Calimach, ci din contră s'a conformat legii Calimach.

Și este fără de nici un folos ca să discutăm dacă titlul puternic din § 416 Codul Calimach, se cerea ca o condițiune deosebită de bună credință sau ca o dovadă a bunei credințe întru cât Curtea constată în fapt după cum am șis, că chiar de putea invoca Doamna eroarea de drept, nu a dovedit-o. Prin urmare motivele II și III ale minorului sunt nefondate.

În ce privește motivul II al Principelui Grigorie Sturdza, este fundat, căci Curtea, prin exces de putere, a aplicat dispozițiunile codului civil, unor fapte petrecute în legea veche, fără ca la nici una din epocile percepțiunii fructelor în legea nouă să fi intervenit noul fapt de natură a face pe Doamna să creadă în dreapta ei posesiune. Cu drept cuvânt dar se susține că Curtea a violat autoritatea lucrului judecat și a aplicat rău art. 486 și 487 din codul civil.

Conchidem dar la respingerea motivelor II și III ale minorului Mihail D. Sturdza ca nefondate, și la admiterea motivelor I și II ale Principelui Grigorie Sturdza ca fondate, casându-se în privința lor decisiunea Curții de apel din București; întru cât privește partea finală a motivului II al Principelui Grigorie, ne referim la jurisprudența Curții.

INFORMAȚIUNI

Luni și Marți, 10 și 11 Iunie corent, s'a pledat înaintea secțiunii I a Curții de Casație, recursul făcut de moștenitorii de sânge ai Luțichi marquisă de Bedmar, născută Paladi, contra decisiunii Curții de apel din Iași care dăduse câștig de cauză familiei Lemotheux, moștenitorii testamentari ai marquisului de Bedmar.

Moștenitorii de sânge și întemeiază recursul lor pe motivul că canonul 72 al consiliului ecumenic din Constantinopole, din anul 692, precum și paragraful 91 din codul Calimach, nu permitea căsătoria între ortodocși și cei de altă dogmă, și prin urmare căsătoria Luțichi Paladi, ortodoxă cu marchisul de Bedmar, catolic, făcută sub imperiul codului Calimach, era nulă, și ca atare copilul născut din această căsătorie, Rodrigue de Bedmar, nefiind legitim, nu a putut moșteni pe mama sa, și deci nici el, mort înaintea tatălui său, nu a putut transmite tatălui său această moștenire, care la rândul său nu o putea transmite familiei Lemotheux.

Curtea de Casație a respins recursul. Așteptăm decisiunea Curții spre a vedea pe ce motiv a respins pe acela că codul Calimach prin „cei de altă dogmă“ înțelege pe necreștini, iar nici de cum pe creștinii de alt rit de cât cel ortodox, sau pe motiv că împiedicarea căsătoriei dintre ortodocși și cei de altă dogmă, nu era dirimantă adică nu făcea ca o asemenea căsătorie să fie radicalmente nulă de la început, ci atrăgea numai nulitatea ei dacă s'ar fi cerut în timp util și de cei în drept a face o asemenea cerere, ceea ce în cazul de față nu s'a făcut.

Îndată ce vom avea această decisiune o vom publica.